

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Preventiivisen huumetyön
koulutussuunnitelma
monialaisille osaamisverkostoille

Parviainen, Ari

2012 Espoo

Laurea-ammattikorkeakoulu
Leppävaara

Preventiivisen huumetyön koulutussuunnitelma monialaisille osaamisverkostoille

Ari Parviainen
Turvallisuusalan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2012

Ari Parviainen

Preventiivisen huumetyön koulutussuunnitelma monialaisille osaamisverkostoille

Vuosi 2012 Sivumäärä 36

Työn tarkoituksena on ollut perehtyä Laurea-ammattikorkeakoulun hoitotyön opiskelijoiden preventiivisen huumetyön koulutukseen ja selvittää moniammatillisten osaamisverkostojen hyödyntämistä sen kehittämisessä. Tämän lisäksi opinnäytetyössä on kartoitettu monialaisen verkostotoiminnan haasteita ja kerätty kehittämisideoita preventiivisen huumetyön koulutukseen.

Tutkimusmenetelminä on käytetty kirjallisuusselvitystä ja puoli strukturoitua teemahaastattelua yksilöille ja ryhmälle. Aineiston analyysi ja tulkinta on tehty teemoittelulla.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys koostuu huumausainetyöstä, joka käsittää lainsäädännön ja erilaiset strategiat, sekä moniammatillisesta sosiaali- ja terveysalan, poliisihallinnon ja Laurea-ammattikorkeakoulun koulutuksen verkostoitumisesta.

Tulosten mukaan työelämän monialaisen verkostotoiminnan haasteita ovat toimintakentän hajanaisuus, tiedonvälitys eri viranomaisten välillä, valmiiden struktuurien sekä sopivien koulutusmallien puute ja työpaikkakoulutuksena annettavan preventiivisen huumetyön hajanaisuus. Haasteita koulutuksen kehittämisessä ovat nykyisen koulutuksen kirjavuus ja koulutuksen sisällön vastaaminen työelämän muuttuviin tarpeisiin sekä liiallinen teoriapainotteisuus. Kehittämisideoiksi preventiivisen huumetyön koulutukseen annetaan käytännönläheisyyden ja työelämästä tulevien tapausesimerkkien käsittely osana hoitotyön opintoja.

Johtopäätöksenä todetaan, että kaikille opiskelijoille olisi hyvä tarjota profiloitua koulutusta preventiivisen huumetyön osalta niin, että he kohtaisivat työelämässä eteentulevia tilanteita jo koulutusvaiheessa.

Asiasanat: preventiivinen huumetyö, verkosto, hoitotyön koulutusohjelma

Ari Parviainen

Education plan of preventive drug work for professional reference networks

Year	2012	Pages	36
------	------	-------	----

The purpose of this thesis has been to study the preventive drug work education of nursing students at Laurea University of Applied Sciences and the possibilities to develop it by utilizing professional reference networks. In addition, in this thesis the challenges of multi-disciplinary network were surveyed and development ideas for preventive drug work education work were collected.

The research methods used in thesis were literature study and semi-structured theme interviews for individuals and a group. The analysis and interpretation of the study material was carried out thematically.

The theoretical frame of reference of this thesis consists of narcotics policy, which includes legislation and various strategies, together with the educational multi-professional networking of police administration, social and health services and Laurea University of Applied Sciences.

According to results the challenges of the multi-professional networking are the incoherence in the field of action, communication between different authorities, the lack of ready-made structures as well as suitable models of education and the incoherence of preventive drug work education given as on-the-job training. The challenges in the development of education are disparities of current education, meeting the needs of the constantly changing work environment and too theoretical content of education. The development ideas for preventive drug work education include use of pragmatic and work-related case examples as a part of the nursing studies

As a conclusion it can be stated that all students should be offered profiled education regarding preventive drug work so that they would already face professionally challenging situations at the education phase.

Key words: preventive drug education, network, nursing degree program

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Opinnäytetyön lähtökohdat	8
2.1	Käsitteet	9
2.1.1	Verkosto.....	9
2.1.2	Ehkäisevä (preventiivinen) huumetyö	10
2.1.3	Laurea-ammattikorkeakoulun hoitotyön koulutusohjelma.....	10
2.2	Teoreettinen viitekehys.....	11
2.2.1	Verkosto käsitteenä ja sen muodostaminen	12
2.2.2	Vuorovaikutuksesta verkostoitumiseen.....	13
2.2.3	Poliisihallinnon verkostoituminen	14
2.2.4	Sosiaali- ja terveysalan moniammatillinen verkostoituminen.....	15
2.2.5	Laurea-ammattikorkeakoulun koulutuksen verkostot.....	16
3	Opinnäytetyössä käytetyt aineistot ja menetelmät.....	17
3.1	Haastattelut.....	18
3.2	Yksilöhaastattelut	19
3.3	Ryhmähaastattelu	20
3.4	Aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko	21
4	Tutkimustuloksia	22
4.1	Sidosryhmäyhteistyö ja verkostot työelämässä	22
4.2	Koulutuksen tarpeellisuus, haasteet ja kehittämissideat	23
4.3	Sidosryhmien sitouttaminen ja yhteistyön lisääminen.....	25
5	Johtopäätökset	26
	Lähteet	31
	Kuviot	34
	Taulukot	35
	Liitteet.....	36

1 Johdanto

Preventiivisen huumeiden käytännön toimet ja koulutus tarvitsevat yhdenmukaistamista. Tämä näkyy koulutuksen hajanaisuutena sekä toimintamallien ja -ohjeiden puutteina tilanteissa, joissa huumeiden käyttäjien parissa työskennellään. Lisääntyneen huumeiden käytön myötä erityisesti terveydenhuollon koulutuksessa tulisi tulevaisuudessa keskittyä preventiivisen huumeiden eri osa-alueisiin. Koulutuksen avulla voitaisiin vastata niihin tarpeisiin, joita yhä nopeammin muuttuvassa työelämässä vaaditaan ja sen avulla voitaisiin lisätä tietämystä, työntekijöiden turvallisuutta sekä mahdollisuuksia puuttua nopeammin huumeiden käytöstä johtuviin haittoihin.

Suomen huumeiden tilanteen muuttumisesta huonompaan suuntaan on näkynyt merkkejä vuodesta 2010 alusta lähtien. Esimerkiksi nuorten keskuudessa kannabiksen kokeilut ovat lisääntyneet ja asenteet nuorten keskuudessa kannabiksen käyttöä kohtaan ovat muuttuneet myönteisimmiksi. Edelleen kuitenkin suomalaisessa huumeiden ongelmakäytössä tyypillistä on laittomien huumeiden, lääkkeiden sekä alkoholin sekakäyttö, joiden käytöstä aiheutui yhteiskunnalle vuonna 2009 noin 230–320 miljoonan euron välittömät haittakustannukset. Suurimmat kustannukset olivat sosiaalitoimen sekä järjestyksen ja turvallisuuden ylläpidosta syntyneet haittakustannukset. Kasvavan huumeongelman lisääntymisen myötä syntyy lisäksi haittoja, joita ei voida mitata taloudellisilla mittareilla, kuten esimerkiksi yleisen turvattomuuden lisääntyminen ja väkivallan pelko. (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2012:16, 10–11.)

Huumeiden käytön johtuvien ja haittojen vähentämiseksi valtioneuvosto on laatinut periaatepäätöksen toimenpideohjelmasta, jossa määritellään keinot huumeiden käytön ja sen aiheuttamien haittojen vähentämiseksi 2012–2015. Periaatepäätöksellä vahvistetaan kansallista huumeiden politiikka aikaisempien periaatepäätösten mukaisesti ja esitetään linjaukset, joita valtioneuvosto on antanut huumeiden haittojen vähentämiseksi. Se velvoittaa myös eri hallinnon alat yhteistyöhön tehokkaan ja vaikuttavan huumeiden politiikan toteuttamiseksi. Suomen huumeiden politiikan yleistavoitteena on huumeiden käytön ja levittämisen ehkäiseminen siten, että niiden käytöstä sekä torjunnasta aiheutuvat kustannukset jäävät mahdollisimman pieniksi. Huumeiden politiikka perustuu yleisiin yhteiskuntapolitiittisiin toimiin, kansalliseen lainsäädäntöön sekä kansainvälisiin sopimuksiin. Sen yleistavoitteena on huumeiden käytön ja levittämisen ehkäiseminen siten, että niiden käytöstä ja torjunnasta aiheutuvat taloudelliset, sosiaaliset ja yksilölliset haitat ja kustannukset jäävät mahdollisimman pieniksi. Suomalaista huumeiden politiikka ohjaavassa valtioneuvoston periaatepäätöksessä on painotettu pitkäjänteisen perustason työn jatkamista ja kehittämistä sekä eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Valtioneuvoston mukaan yhteistyön avulla eri toimijoiden välisissä verkostoissa voidaan varmistaa laadultaan tasokas, tehokas ja toimiva preventiivinen huumeiden käyttö. (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2012:16, 10–11.)

Preventiivisellä huumetyöllä tarkoitetaan kaikkia niitä keinoja, joilla voidaan vähentää huumausaineista ja niiden käytöstä johtuvia haittoja. Sosiaali- sekä terveyspalvelujen yleisissä sekä päihdehuollon erityispalveluissa tehdään päivittäin preventiivistä huumetyötä ja laajan tehtäväkenttensä vuoksi niillä on tärkeä rooli poliisin sekä muiden viranomaisten kanssa tehtävässä sidosryhmäyhteistyössä. Sidosryhmien avulla voidaan luoda monialaisia osaamisverkostoja, joilla pystytään vastaamaan työelämän sekä eri oppilaitosten tarpeisiin preventiivisen huumetyön koulutuksessa.

Laurea-ammattikorkeakoulussa on julkaistu vuonna 2002 opinnäytetyö aiheella "Huumeiden käyttäjät poliisin ja päihdetyöntekijöiden yhteisenä asiakkaana" (Raami, Suutari & Ulmanen 2002). Tuolloin tekijät totesivat johtopäätöksissään poliisin ja päihdetyötä sosiaali- ja terveysalalla tekevien yhteistyöhön tarvittavan tiiviimpää yhteistyötä. Poliisin ja päihdetyöntekijöiden yhteistyö on ollut opinnäytetyön valmistumisen aikaan satunnaista ja rajoittunut yleensä poliisin antamaan virka-apuun. Molemmissa toimijoissa on ollut tuolloin toivetta yhteistyön lisäämiselle ja enemmistö haastatelluista poliiseista totesi, että yhteistyötä päihdetyöntekijöiden kanssa olisi paras organisoida järjestämällä yhteisiä koulutustilaisuuksia tai sitä voitaisiin lisätä viranomaisten välisiin virkatoimiin liittyvän yhteistyön myötä. Raamin ym. (2002) julkaisemassa opinnäytetyössä ei käsitelty aihekokonaisuutta koulutuksen kannalta ja olen sen vuoksi työssäni keskittynyt preventiiviseen huumetyöhön koulutuksen näkökulmasta ja erityiskohteena on Laurea-ammattikorkeakoulun hoitotyön ohjelma. Tällä hetkellä oppilaitoksissa preventiivisen huumetyön koulutus on kirjavaa ja koulutuksen taso voi vaihdella riippuen paikkakunnasta, kouluttajasta sekä eri oppilaitosten intresseistä koulutuksen järjestämisen osalta. Kouluttajina toimii monenlaisia henkilöitä, kuten raittius- ja projektityöntekijöitä, poliiseja, terveydenhuoltohenkilöstöä ja entisiä huumeidenkäyttäjiä. (Mäkitalo 2008, 13.)

Erilaisten asiantuntijoiden käyttö koulutuksessa on toki hyvin suotavaa, mutta näen tarvetta keskitetylle ja johdonmukaiselle preventiivisen huumetyön koulutukselle.

Tässä opinnäytetyössä on ollut tarkoituksena selvittää millaista preventiivisen huumetyön koulutus on tällä hetkellä Laurea-ammattikorkeakoulun hoitotyön opiskelijoilla sekä millaisia aihekokonaisuuksia pidetään tärkeinä preventiivisen huumetyön koulutuksessa. Työssä on lisäksi arvioitu monialaisen osaamisverkoston mahdollisuuksia preventiivisessä huumetyössä opetuksen sisällöllisen järjestämisen näkökulmasta. Tarkoituksena ei ole ollut tehdä valmista opintojaksoa, vaan pyrkiä tuomaan esiin niitä seikkoja, joita haastatellut asiantuntijat (5kpl) sekä Laurea-ammattikorkeakoulun hoitotyön koulutusohjelman opiskelijoista koostunut ryhmä ovat pitäneet tärkeinä koulutuksen sisältöjä, tavoitteita ja toteutustapoja järjestettäessä.

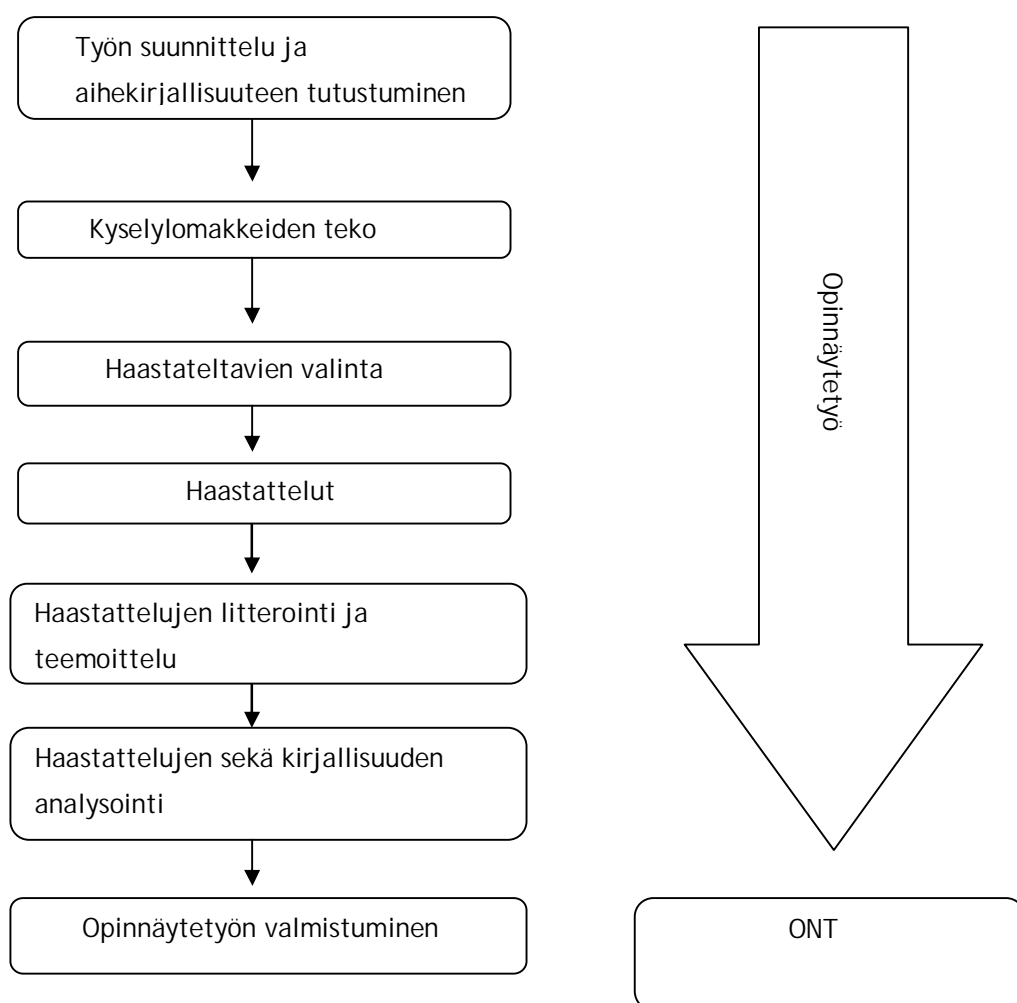
2 Opinnäytetyön lähtökohdat

Tässä luvussa kuvataan opinnäytetyön taustaa sekä valmistumisprosessia suunnitelmasta valmiiksi tutkimukseksi. Luvussa esitellään myös työn kannalta tärkeitä käsitteitä sekä perehdytään teoreettiseen viitekehykseen.

Työn laatimisen taustalla on ollut työelämälähtöinen tarve selvittää ja kehittää poliisin, sosi-aali- ja terveysalan sekä Laurea -ammattikorkeakoulun sidosryhmäyhteistyön muotoja preventiivisessä huumetyössä koulutuksen sisällöllisen suunnittelun näkökulmasta. Aihe on osaltaan valittu myös omasta kiinnostuksestani yhteistyöverkoston mahdollisuuksien kehittämiseen. Tutkimusongelmana opinnäytetyössä on ollut kartoittaa millaista preventiivisen huumetyön koulutus on tällä hetkellä Laurea-ammattikorkeakoulun hoitotyön opiskelijoilla ja sen perusteella pyrkimykseni on antaa kehitysideoita koulutukseen tuomalla esiin moniammatillisten osaamisverkoston mahdollisuuksia preventiivisen huumetyön koulutuksen edistämiseen.

Hirsjärvi ym. (Säynjärvi 2012, 17) näkee tutkimuksen eri vaiheineen luovaksi prosessiksi, joka koostuu eri osioista. Aiheeseen perehtyminen, tutkimussuunnitelman laatiminen, tutkimussuunnitelman toteutus ja tutkimuselosteen kirjoittaminen ovat osioita, joista prosessi muodostuu. Tämän opinnäytetyön prosessissa voidaan nähdä seuraavat vaiheet (kuvio 1):

1. Työn suunnittelu ja aihekirjallisuuteen tutustuminen
2. Kyselylomakkeiden teko
3. Haastateltavien valinta
4. Haastattelut
5. Haastattelujen litterointi ja teemoittelu
6. Haastattelujen sekä muun aineiston analysointi
7. Opinnäytetyön valmistuminen

Kuvio 1 Opinnäytetyön prosessi alkuperäisen suunnitelman mukaan.

2.1 Käsitteet

Tässä luvussa kuvataan lyhyesti opinnäytetyön kannalta keskeisimmät käsitteet, joita ovat: preventiivinen huumetyö, verkostot ja Laurea - ammattikorkeakoulun hoitotyön koulutusohjelma. Työssä käytetyt muut käsitteet kuvataan tarpeellisilta osin työn muissa luvuissa.

2.1.1 Verkosto

Verkosto voidaan määritellä usein eri tavoin. Se voidaan määritellä mm. eriasteisesti ja eri tavoin vakiintuneiksi sosiaalisiksi suhteiksi toisistaan riippuvaisten toimijoiden välillä, jotka ovat organisoituneet yhteisen intressin ympärille.

Verkko voidaan toisaalta myös määritellä ympäristöstään enemmän tai vähemmän selvästi erottuvaksi kokonaisuudeksi, jossa on samanaikaisesti useita osallistujia. Osallistujien suhteet

ovat tasaveroiset huolimatta heidän erilaisista rooli- ja tehtävävaatimuksistaan. He ovat yhteydessä toisiinsa sekä ylläpitävät, kehittävät ja muuttavat toimintaansa. (Back 2010, 19-20.)

2.1.2 Ehkäisevä (preventiivinen) huumetyö

Ehkäisevä (preventiivinen) huumetyö ymmärretään tieteellisessä mielessä laajasti, ja siihen kuuluu useita tasoja. Ajankohtaisen kirjallisuuden mukaan ehkäisevään huumetyöhön liittyy kolme tasoa:

1. Preventio (kasvatuksen vaikutus suhteessa kysyntään)
2. Interventio (kasvatuksen vaikutus suhteessa tarjontaan)
3. Hoito (kuntoutuksen ja kasvatuksen yhteisvaikutus)

”Prevention ja intervention määritelmään liittyy ”väliintulevaa”, ”torjuvaa” ja ”ehkäisevää” toimintaa; siis aktiivista, tiettyyn kohteeseen tavoitteellisesti suuntautuvaa toimintaa, jolla on riskiä tai uhkaa torjuva motiivi” (Mäkitalo 2008, 46). Tässä opinnäytetyössä preventiivisellä huumetyöllä tarkoitetaan monialaisen osaamisverkoston mahdollisuuksia huumeisiin liittyviä koulutuksia järjestettäessä, jolla voitaisiin ehkäistä ennalta, torjua sekä vähentää niihin liittyviä haittoja.

2.1.3 Laurea-ammattikorkeakoulun hoitotyön koulutusohjelma

Suomen korkeakoulujärjestelmässä sosiaalialan ammattikorkeakouluopinnot muodostavat yliopisto-opintojen rinnalla työelämälähtöisesti toimivan osan. Ammattikorkeakoulututkintoon (sosionomi, AMK) johtavien opintojen tehtävänä on sosiaalialan ja sen kehittämisen asettamien vaatimusten pohjalta antaa tiedolliset ja taidolliset valmiudet sekä tieteelliset perusteet sosiaalialan asiantuntijatehtävissä kehitystyössä ja yrittäjänä toimimista varten. (Helakorpi 2001, 111-112.)

Laurea-ammattikorkeakoulun Porvoon toimipisteen hoitotyön koulutusohjelmassa toimintaympäristöinä ovat perusterveydenhuollon terveyskeskukset, erikoissairaanhoidon yksiköt, asiakkaan koti, yksityiset yritykset, yhdistykset, järjestöt ja tieto- ja viestintäteknologiset tai muut hyvinvointiverkostot. Hoitotyön koulutusohjelman suuntautumisvaihtoehtoja ovat hoitotyö ja terveydenhoitotyö. Opintoihin kuuluu perus- ja ammattiopintoja, vapaasti valittavia opintoja, työharjoittelua sekä opinnäytetyö.

Hoitotyön ydinosaaminen sisältää:

- Perusopinnot 45 opintopistettä
- Ammattiopinnot 40 opintopistettä
- Harjoittelu 45 opintopistettä

Vaihtoehtoiset opinnot:

- Ammattiopintoja 20 opintopistettä
- Harjoittelua 30 opintopistettä
- Opinnäytetyö 15 opintopistettä
- Vapaasti valittavat 15 opintopistettä

Terveydenhoitotyön suuntautumisvaihtoehdon opinnot sisältävät hoitotyön opintojen lisäksi 20 opintopistettä ammattiopintoja sekä 10 opintopistettä harjoittelua. Koulutusohjelman opetussuunnitelmassa on asetettu tavoitteeksi lisätä asteittain ruotsin- ja englanninkielistä opetusta Opetusministeriön asettamalle 30 opintopisteen tavoitteelle, joka helpottaisi opiskelijoiden pääsyä kansainvälisiin tehtäviin. (Laurea-ammattikorkeakoulu SoleOPS, 2012.)

2.2 Teoreettinen viitekehys

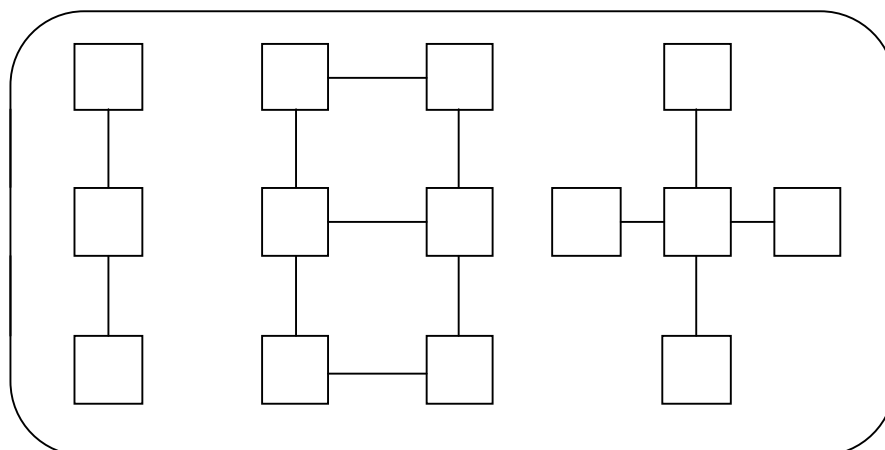
Suomessa huumeiden vastainen toiminta perustuu pitkän aikavälin toimenpidevalintoihin sekä näitä valintoja ohjaaviin yhteiskunnallisiin rakenteisiin. Huumausainetyön rakenteet koostuvat huumausainelainsäädännöstä ja huumausainepoliittikkaa ohjaavista strategioista sekä toimintaohjelmista (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2012:16, 10). Sosiaali- ja terveysministeriöllä (STM) on huumausainepoliittikan koordinaatiovastuu ja toiminnan kannalta tärkein yhteistyöelin on kansallinen huumausainepoliittinen koordinaatioryhmä, johon kukin hallinnonala tuo keskusteltavaksi yleistä huumausainepoliittista merkitystä sisältävät valmistelussa olevat asiat. Lainsäädäntömuutokset ja uudet tutkimustulokset käsitellään koordinaatioryhmässä ja se tekee sekä aloitteet uusista toimenpiteistä. Säännöllinen raportointi valtioneuvostolle huumausainetilanteesta ja uusista toimenpiteistä kuuluu myös huumausainepoliittisen koordinaatioryhmän toimenkuvaan. (Tanhua ym. 2011, 17; 26-27.) Periaatepäätöksessään toimenpideohjelmasta huumausaineiden käytön ja sen aiheuttamien haittojen vähentämiseksi 2012-2015, valtioneuvosto on määritellyt toimenpiteen huumausainepoliittiselle koordinaatioryhmälle, jonka tehtävänä on tiedon lisäämiseksi tiivistää poliisin ja eri oppilaitosten välistä yhteistyötä hyödyntämällä koulujen yhteyspoliiseja ja lähipoliisitoimintaa (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2012:16, 14).

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä on huomioitu poliisin ja eri oppilaitosten yhteistyön tärkeys tiedon lisäämiseksi molemmille toimijoille. Tiedon liikkuminen molempiin suuntiin on mahdollista toimivan sidosryhmäyhteistyön sekä verkostoituminen avulla, jolloin kaikki toimijat verkostossa saavat ajantasaisen tiedon kehittääkseen omaa toimintaansa suuntaan, joka osaltaan vähentää huumeiden käytön aiheuttamia haittavaikutuksia.

2.2.1 Verkosto käsitteenä ja sen muodostaminen

Verkosto koostuu toimijoista, joko ihmisistä tai organisaatioista, joilla on yhteinen tavoite. Se ei itsessään saa toiminnan kehittymistä aikaiseksi, vaan sen tekevät verkoston toimijat. Toiminnan laatuun ja vaikuttavuuteen vaikuttaa, miten informaation, toimijoiden sitouttaminen, päämäärien samansuuntaisuus, verkostossa tapahtuva oppiminen, foorumien määrä ja toimivuus sekä toimijoiden välinen työnjako ja luottamus on hoidettu ja toteutettu.

(Back 2010, 32; 36.)

Kuvio 2 Yksinkertaisia verkstorakenteita: ketju, verkko ja koordinoiva verkko.

(Back 2010, 29; ks. Krogars 1995, 31.)

Verkoston käsite korostaa vuorovaikutuksen merkitystä, jatkuvaa tiedonvaihtoa ja dynaamisia, muuttuvia rakenteita (Collin, Paloniemi, Rasku-Puttonen & Tynjälä (toim.) 2010, 18). Verkosto voidaan myös määritellä hahmoltaan ja sijainniltaan verkkoa muistuttavaksi järjestelmäksi, joka muodostuu osista ja osat myös sijaitsevat toistensa suhteen siten, että ne muodostavat verkon kaltaisen järjestelmän. Verkostoja on monen tyyppisiä ja niiden rakennetta muokkaa ympäristö sekä tarkoitus, jossa ne toimivat. (Back 2010, 29.)

Verkostoja muodostettaessa ovat olennaisia ja toisiinsa liittyviä kysymyksiä: *miten, kenen kanssa, mitä ja miksi*. Verkoston taustakysymyksenä ja toiminnan motivoijana on aina kysymys siitä, miksi yhteistyöverkostoja rakennetaan eli mikä on toiminnan tavoite. Tavoitteen määrittely vaikuttaa oleellisesti siihen, miten verkostoja aiotaan hyödyntää. Vastaamalla ky-

symykseen miten tehdään samalla myös tiettyjä valintoja verkostoon liittyvien toimijoiden suhteen. Verkon kokoonpano määrittää myös vastaavasti pitkälle sen, mitä verkoston kautta on mahdollista saada aikaiseksi. (Back 2010, 31.) Verkostoituminen voidaan nähdä uutena toimintatapana, joka takaa nopean tiedonkulun ja asiantuntemuksen yhdistymisen. Ståhlen & Laennon (2000, 21) mukaan verkoston toiminta luo organisaatioon riittävän joustavuuden ja nopeuden, samoin kuin mahdollisuuden tiedon jatkuvaan integrointiin, uuden luomiseen ja innovaatioiden synnyttämiseen.

2.2.2 Vuorovaikutuksesta verkostoitumiseen

Verkostoitumisen perustasoksi voidaan määritellä jokin sosiaalinen järjestelmä esimerkiksi organisaatio, jonka sisällä verkosto alkaa muodostua. Verkostoituminen lähtee liikkeelle tämän sosiaalisen järjestelmän sisällä olevasta yksilöiden tarpeista luoda yhteyksiä ympäristöönsä, jonka tuloksena syntyy erilaisia ryhmiä. Ryhmissä tapahtuva vuorovaikutus on verkostoitumisen ensimmäinen vaihe ja näiden ryhmien kytkeytyessä toisiinsa verkostotoimijoiden määrä lisääntyy. (Hirvonen 2000, 13-14.)

Yksilö- ja ryhmätasolla tapahtuva verkostoitumisesta voidaan nimittää verkostoitumisen perustasoksi ja se sisältää vuorovaikutuksen perustan. Verkostoitumisen toisena tasona pidetään organisaatioiden välistä vuorovaikutusta. Verkostoitumisen kolmantena tasona voidaan puhua alueellisesta tasosta, jossa toimijat kytketään tietyllä maantieteellisellä alueella tapahtuvaan yhteydenpitoon. Kansallisella tasolla voidaan kolmannen tason verkostoituminen nähdä kaupunkien osa-alueiden, palvelualueiden ja muiden verkstorakenteiden muodostumisena. Alueellinen verkostoituminen voidaan nähdä myös hallinnon järjestämisen periaatteellisena kysymyksenä, jossa esiintyvät käsitteet keskittäminen ja hajautus. Alueellinen verkostoituminen edustaa hajautuksen näkökulmaa, mikä merkitsee keskusjohtoisuuden vähentymistä ja toimintoihin liittyvien kysymysten ratkaisemista alueellisella tasolla. Tällöin ainoana toimintastrategiana on alueellisten hallintoyksiköiden verkostoituminen ympäristöönsä. (Hirvonen 2000, 13-15.)

Verkostoitumista tarkasteltaessa oppimisen ja asiantuntijatyön näkökulmasta voidaan havaita, että verkostoyhteyksien laatu on paljon tärkeämpää kuin niiden määrä. Yksilön kannalta on arvokkaampaa pitää yllä tiiviitä vastavuoroisia suhteita melko pieneen määrään toimijoita kuin luoda suuri joukko pinnallisia suhteita (Hakkarainen, Lonka & Lipponen 2004, 176-181).

2.2.3 Poliisihallinnon verkostoituminen

Oikeusministeriön rikosentorjuntaneuvosto on seurantaraporteissaan todennut poliisin sidosryhmäyhteistyön tärkeäksi toiminnaksi, jonka jatkamiselle on selkeät edellytykset. Neuvoston mukaan tarvetta on myös voimakkaalle valtion tuelle yhteistyöverkoston luomiseksi ja paikallisten rikosentorjuntaohjelmien koordinoimiseksi, alueellisen yhteistyön luomiseksi, turvallisuusyhteistyöhön osallistuvien kouluttamiseksi, hyvien käytäntöjen yhtenäistämiseksi ja turvallisuuden tilaa koskevien indikaattorien luomiseksi.

(Immonen & Vuorinen 2005, 147-148.)

Poliisin ja muiden lainvalvontaviranomaisten osalta on ryhdytty 2000 -luvun alkupuolelta alkaen voimakkaasti korostamaan ennalta ehkäisemisen merkitystä huumausainerikollisuuden torjunnassa. Ennaltaehkäisyllä on lainvalvonnan kannalta tarkoitettu pyrkimystä estää rikoksen tapahtuminen tilannepreveniivisin tai sosiaalisen prevention keinoin. Tilannepreveniolla tarkoitetaan rikosentekomahdollisuuksien vähentämistä tai poistamista, sosiaalisella preventiolla taas sellaisia kohderyhmää tukevia toimia, joilla pyritään välttämään rikolliseen elämäntapaan johtavat elämänolosuhteet. Lainvalvonnan roolin onnistuneen määrittymisen kannalta on olennaista, että eri viranomaiset ja muut tahot ovat toimineet yhteistyössä. Lainvalvonnan preventiivinen rooli erityisesti sosiaalisen prevention, mutta myös tilanneprevention osalta toimii vain monialaisessa yhteistyössä (Komiteamietintö 2000.)

Peruspoliisitoimintaan sisältyvä sidosryhmäyhteistyö on perustyötä, jonka koordinointi, systematisointi, edellytysten parantaminen ja lisääminen on tavoitteena paikallisten turvallisuusstrategioiden tekemisessä (Virta 2001, 20). Perustyö tehdään peruspoliisitehtävissä kentätasolla ja ylempien organisaatiotasojen tehtävänä on toimintaedellytysten turvaaminen ja johtaminen. Poliisin perinteinen sidosryhmäyhteistyöhön liittyvä toiminta on ollut yhteistyötä kunnallisten viranomaisten, kuten koulu-, nuoriso- ja sosiaaliviranomaisten sekä pelastusviranomaisten kanssa. Näiden sidosryhmätoimijoiden lisäksi yhteistyötä on tehty yksittäisten vapaaehtoissektorilla toimivien järjestöjen kesken. Poliisin sidosryhmäyhteistyön kenttää on kuitenkin Backin (2010, 27) mukaan pidettävä melko suppeana verrattuna nykyiseen käsitykseen sidosryhmäyhteistyöstä ja yhteistyöltä on myös puuttunut selkeä tavoite. Tilannetta on kuitenkin poliisihallinnossa pyritty muuttamaan kohdennetulla sidosryhmäyhteistyöllä. Se on huomattava askel kohti strategisten ja operatiivisten kumppanuuksien tarkoituksenmukaista hyödyntämistä, koska poliisin ei ole mahdollistakaan osallistua kaikkeen mahdolliseen yhteistyöhön. (Virta, Honkonen & Mutttilainen (toim.) 2012, 136.)

Monimutkaistuvan yhteiskunnan, eri toimijoiden väliset riippuvuussuhteet sekä asioiden muuttuminen yhä vaikeammin hallittaviksi on johtanut poliisihallinnossa poikkihallinnollisen yhteistyön ja verkostoitumisen lisääntymiseen. Verkostoitumisella haetaan toiminnalle yhteiskun-

nallista vaikuttavuutta pidemmällä aikavälillä ja verkostoituminen mainitaan useissa poliisihallinnon strategia-asiakirjoissa päämäärään tähtäävänä tavoitteena ja keinona (Back 2010, 30). Tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden korostuminen poliisihallinnossa on johtanut siihen, että julkisten organisaatioiden on sovellettava entistä joustavampia rakenneratkaisuja kuten verkostoja, joilla pyritään joustaviin toiminnallisiin ratkaisuihin, yhteistyömuotojen kehittämiseen ja koordinointiin (Virta 2001, 69).

Aiemmin on katsottu sisäisen turvallisuuden valvonnan ja vastuun kuuluvan suomalaisessa yhteiskunnassa poliisille ja tämä ajattelutapa on hyvin vahvana yhteiskunnan kaikissa kerroksissa. Ajatus siitä, että turvallisuuden työkalut ja vastuu yleisen turvallisuuden ylläpitämisestä kuuluu kaikille yhteiskunnan toimijoille nykypäivänä, tulee uutena asiana sekä yksityis- että julkiseen sektoriin. Verkostomaista ajattelutapaa kuvastaakin näkemys esimerkiksi siitä, että turvallisuuden tulisi Suomessa olla yhteinen asia, josta huolehtimiseen poliisin resurssit eivät yksin riitä ja tästä johtuen on esitetty tarvittavan uusia avauksia viranomaisyhteistyölle sekä yhteistyölle kolmannen sektorin kanssa. (Stenvall, Honkonen & Muttilainen (toim.) 2012, 119.) Merkittävää ajattelutavan muutosta on kuitenkin viime vuosina tapahtunut. ”Paikallisen tai seudullisen turvallisuusyhteistyön ja turvallisuussuunnittelun roolia ja merkitystä on viime vuosina korostettu, millä on osaltaan ollut vaikutusta perinteisen ajattelutavan muutokseen” (Back 2010, 27). Kansainvälistenkin tutkimusten mukaan poliisin tehtävänä ei ole enää yksin vastata turvallisuudesta, vaan se tulee nähdä koko yhteiskunnan ja siinä olevien eritasoisten ja erilaisten toimijoiden muodostamana verkostona (Virta 2001, 53). Samalla tulee kuitenkin muistaa, että yhteistyön edistämässä myös poliisin osalta tulisi ottaa huomioon se, että verkostomaisen toiminnan keskeinen lähtökohta on vastavuoroisuus. Se tarkoittaa näkökulmaa, jonka mukaisesti poliisissakin tulisi entistä enemmän pohtia kysymystä yhteistyöstä paitsi omalta kannaltaan, niin lisäksi siitä näkökulmasta, miten poliisi voisi auttaa omalta osaltaan muita organisaatioita ja yhteistyökumppaneita niiden perustehtävien suorittamisessa. Siksi poliisissakin tulisi myös tuntea yhä paremmin eri organisaatioiden tavoitteita ja toimintaympäristöjä. (Stenvall, Honkonen & Muttilainen (toim.) 2012, 119.)

2.2.4 Sosiaali- ja terveysalan moniammatillinen verkostoituminen

Sosiaali- ja terveysministeriössä nähdään moniammatillinen verkostoituminen käytössä olevana ja nopeasti yleistyvä työmuotona. Peruspalveluministeri Osmo Soininvaaran vastauksessa kansanedustaja Lasse Virenin esittämään kirjalliseen kysymykseen (2000,4) koskien moniammatillista yhteistyötä ja huumausaineita ministeri näkee, että yhteinen moniammatillinen koulutus, keskustelu ja toimintatavoista sopiminen auttaa yksittäisten sektorien työntekijöitä rakentamaan asiakkailleen kattavan auttamisverkoston samalla, kun he itse saavat työilleen tukea muiden osaamisesta.

Sosiaali- ja terveysalan palveluita ohjaavassa lainsäädännössä edellytetään eri hallinnonaloilta ja muilta toimijoilta laajaa yhteistyötä. Päihdehuoltolain (17.1.1986/41) mukaan päihdeongelmien ehkäisyyn ja päihdeongelmaisten hoitoon liittyvässä työssä vastuu on sosiaalilautakunnalla ja terveyslautakunnalla, joiden tulee tehdä laaja-alaista yhteistyötä muun sosiaali- ja terveydenhuollon, koulutoimen, nuorisotoimen ja poliisin kanssa. (Finlex, 2012.)

Sosiaali- ja terveysalalla on ollut käynnissä vuodesta 2000 alkaen kolme (3) erillistä projektia, joissa on kehitetty huumeusaineiden käyttäjien palveluissa tarvittavaa osaamista ja toimitsijoiden yhteistyötä. Ensimmäisessä hankkeessa vuosina 2000–2003 kehitettiin koulutussisältöä, toteutettiin sekä organisoitiin yhteistyökoulutuksia eri puolille Suomea. Toisessa hankkeessa vuosina 2004–2006 painopisteenä oli päihdetyön asiantuntijoiden valmentaminen kouluttamaan ja tukemaan eri tavoin päihdetyötä ja sen kehittämistä. Molemmista hankkeista verkostoituminen ja yhteistyö ovat olleet keskeisessä roolissa. Kolmannessa hankkeessa vuosina 2007–2009 sisällöllinen lähtökohta ja perustana on ollut huumeiden käyttäjän terveyden edistämässä ja oikeudessa tarvitsemiinsa palveluihin. (Terävä, Inkinen & Savolainen 2011, 2.)

Hankkeiden loppuarvioinnin mukaan niissä onnistuttiin luomaan toimivia yhteistyösuhteita paikallisella, alueellisella, seudullisella ja valtakunnallisella tasolla sosiaali- ja terveydenhuollon virallisiin ja järjestöpohjaisiin toimijoihin. Samalla havainnoitiin, että foorumeissa ja koulutuksissa saatu tutkimus- ja kokemustieto rohkaisee ja antaa uusia eväitä huumeidenkäyttäjien kanssa toimiville henkilöille. Alueellisen yhteistyön tukemiseksi tarvitaan kenttää linkittäviä kokemuksenvaihtofoorumeita sekä tukea verkostoitumiselle ja kaikkien sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden verkostoituminen, hajautetun osaamisen työskentelymalli, kollegatuki ja ammatillinen vertaistyö ovat välttämättömiä palveluiden niukkenevien resurssien olosuhteissa. (Terävä ym. 2011, 13-14).

2.2.5 Laurea-ammattikorkeakoulun koulutuksen verkostot

Laurea-ammattikorkeakoulussa oppimiskäsitys todentuu korkeakoulujen arviointineuvoston palkitsemassa kehittämispohjaisen oppimisen (Learning By Developing) -toimintamallissa. Oppimisen tavoitteena on osaaminen, joka ilmenee uusina toimintatapoina ja -menetelminä, jotka myös mahdollistavat tutkintoa vastaavan työelämän uudistamisen. Kehittämispohjainen oppiminen etenee työelämäläheisissä hankeympäristöissä, joissa opiskelijat, opettajat, työelämän asiantuntijat sekä asiakkaat yhdessä työskentelevät uusien innovatiivisten ratkaisujen löytämiseksi ja kehittämiseksi. Oppimisympäristön tavoitteena on mahdollistaa oppimistulosten syntyminen ja tukea uuden osaamisen luomista ja kehittämistä. Oppimisympäristöissä hyödynnetään sisäisiä ja ulkoisia verkostoja sekä ollaan jatkuvassa vuorovaikutuksessa työelämän kanssa. Alueellinen vaikuttaminen lisääntyy yhteisöjen ja niiden muodostamien verkostojen toiminnan kautta. Hankkeiden myötä opitaan verkostotoiminnan perusteita, sosiaali-

suutta ja kommunikointia alan asiantuntijoiden kanssa. Kehittäjäksi kasvetaan tekemällä kehittämistyötä ja olemalla vuorovaikutuksessa osaamisverkostoissa.

(Laurea-ammattikorkeakoulu SoleOPS, 2012.)

Laurea-ammattikorkeakoulun apulaisrehtori Maarit Fräntin mukaan 1. tammikuuta 2014 astuu voimaan uusi ammattikorkeakoululaki, jossa koulutusohjelmiin perustuva opetusmalli on tarkoitus korvata uudella koulutusvastuumallilla. (M.Fränti, 13.8.2012.) Käytännössä uudistus tarkoittaa sitä, että Laurea-ammattikorkeakoulun eri toimipisteet voivat profiloitua tiettyihin kokonaisuuksiin ja tällöin se voisi mahdollistaa preventiivisen huumetyön kuulumisen osana hoitotyön koulutusohjelmaa. Fräntin mukaan mahdollista opintojaksoa preventiivisestä huumetyöstä olisi tarkoituksenmukaista kohdistaa aikuisopiskelijoille, jotka suorittavat erikoistumis-, ammattikorkeakoulu- tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opintoja. Näin pystyttäisiin varmistamaan koulutuksen kohdentuminen henkilöille, joille se olisi omassa työympäristössään tarpeellinen.

Joiltakin osilta koulutusta preventiivisestä huumetyöstä voitaisiin Fräntin mukaan järjestää hoitotyön perustutkimtoa suorittaville, mutta ei niin laajana vaihtoehtona kuin edellä mainittujen tutkintojen suorittajille. Ongelmana on myös tällä hetkellä se, että Laurea-ammattikorkeakoulun hoitotyön koulutusohjelmassa ei juuri ole mahdollisuuksia tehdä muutoksia opintokokonaisuuksiin. Preventiivisen huumetyön koulutuksen suunnittelussa ja järjestämisessä monialaisen osaamisverkoston avulla ei ole Fräntin mukaan esteitä. Tällä hetkellä Laurea-ammattikorkeakoulun tarjoamissa opinnoissa käytetään opettajina ulkopuolisia asiantuntijoita ja niistä saatujen palautteiden mukaan opintokokonaisuudet ovat olleet toimivia ja erilaisia osaamisverkostoja on syntynyt.

3 Opinnäytetyössä käytetyt aineistot ja menetelmät

Opinnäytetyöni on tutkielmatyyppinen kartoitus Laurea-ammattikorkeakoulun hoitotyön toimintaympäristössä ja sen tutkimusmenetelmänä olen käyttänyt laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta. "Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti. Tutkijat asettavat kysymyksiä, joita tulkitsevat kulloinkin valitsemastaan näkökulmasta ja sillä ymmärryksellä, joka heillä on" (Säynäjärvi, 2012, 23). Aikaisemmin kvantitatiivisen (määrällisen) ja kvalitatiivisen (laadullisen) tutkimuksen suuntauksia on pyritty erottelamaan pääasiassa kahdella tavalla, joko korostamalla eroja toisaalta tutkimuskäytänteissä (pragmaattinen painotus) ja toisaalta periaatteellisessa (epistemologisissa) kysymyksissä. Suuntausten välille on tehty karkeitakin jaotteluita, mutta nykyään monet tutkijat haluaisivat poistaa vastakkainasettelut. Hirsjärven, Remeksen & Sajavaaran (2010) mukaan hyvä ohje tutkimusta suunnittelevalle on se, että hän pohtii, mikä menet-

tely parhaiten tuo selvyttä käsiteltäviin ongelmiin, ja että hän valitsee sellaisen lähestymistavan ja metodin, jonka pätevydestä hän on itse kaikkein vakuuttunein”

(Hirsjärvi ym. 2010, 135- 137).

Opinnäytetyöni on siis tehty laadullisen tutkimuksen menetelmiä käyttäen, mutta Hirsjärven ym. (2010) ohjetta noudattaen olen pyrkinyt pohtimaan niitä seikkoja, jotka ovat olleet tärkeitä työn kannalta ja keksimään sen kautta oikeat lähestymistavat ja metodit saadakseni vastaukset niihin kysymyksiin, joita olen pitänyt tärkeinä liittyen opinnäytetyöni tematiikkaan. Työssä on pyritty turvaamaan saadun tiedon laatu käyttämällä valmiita tutkimuskäytäntöjä perustasolla ja aineiston keräämisen keinona on käytetty teemahaastattelua yksilöille sekä ryhmälle. Tutkimuksesta saadun aineiston analyysi on toteutettu teemoittelulla tai tyyppittelyllä tai molemmilla. (Hirsjärvi ym. 2010, 137.)

Tutkimusongelman selvittämiseksi ja uusien koulutuksellisten keinojen kehittämisen tueksi on opinnäytetyössä tehty kirjallisuusselvitystä liittyen preventiiviseen huumetyöhön, verkostoihin ja niiden toimintaan, sidosryhmäyhteistyön menetelmiin sekä muuhun aiheeseen liittyvään julkaistuun materiaaliin. Toisena menetelmänä työssä on käytetty puolistrukturoitua haastattelua (teemahaastattelu), jolla on kartoitettu sidosryhmäyhteistyön toimivuutta, haasteita sekä kehitysehdotuksia ja näkemyksiä toimintatapojen kehittämisestä hoitotyön opiskelijoille Laurea-ammattikorkeakoulussa koulutuksen näkökulmasta.

3.1 Haastattelut

Tutkimushaastatteluja on erilaisia, mutta eroja syntyy lähinnä strukturointiasteen perusteella, mikä tarkoittaa sitä, kuinka kiinteästi kysymykset on muotoiltu ja miten haastattelija jäsentää tilannetta (Hirsjärvi & Hurme 2008, 43). Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymysten muoto on yleensä sama, mutta haastattelija voi vaihdella tarvittaessa kysymysten järjestystä tai sanamuotoa. Puolistrukturoiduille menetelmille on siis ominaista, että jokin haastattelun näkökohta on lyöty lukkoon, mutta ei kaikkia (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47).

Hirsjärven ym. (2008) mukaan teemahaastattelu -nimellä on se etu, että se ei sido haastattelua tiettyyn leiriin, kvalitatiiviseen tai kvantitatiiviseen, eikä se ota kantaa haastattelukertojen määrään tai siihen miten ”syvälle” aiheen käsittelyssä mennään. Sen sijaan nimi kertoo siitä, mikä tässä haastattelussa on kaikkein oleellisinta, nimittäin sen, että yksityiskohtaisten kysymysten sijaan haastattelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen varassa. Tämä vapauttaa pääosin haastattelun tutkijan näkökulmasta ja tuo tutkittavien äänen kuuluviin. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 48.)

Opinnäytetyössä on valittu puolistrukturoitu haastattelu (teemahaastattelu), koska tämän menetelmän avulla on pyritty samaan olennainen ja tärkeä tieto opinnäytetyön tutkimuson-

gelman selvittämiseksi, joka on pyrkimys selvittää ja kehittää sidosryhmäyhteistyön toimintatapoja poliisiin, sosiaali- ja terveystalveta opiskelevien sekä työelämän välillä kohdistuen preventiiviseen huumetyöhön koulutuksen näkökulmasta. Haastatteluja tehtiin kaikkiaan viidelle (5) työn tekemisen kannalta tärkeälle asiantuntijalähteelle poliisista, Helsingin kaupungin terveystalvakeskuksesta ja sosiaalityöimesta, sekä järjestetty ryhmähaastattelu Laurea-ammattikorkeakoulun Porvoon toimipisteessä neljälle (4) hoitotyön aikuisopiskelijalle. Haastateltuun ryhmään kuuluivat: Susanna Aarnikallio, Petri Ainasto, Satu Käyhkö ja Mira Mäkeläinen-Andersson. Asiantuntijoiden nimeäminen on käynyt helposti, koska heidän ammattitaitonsa on yleisesti tunnettua niin heidän omissa yksiköissään kuin osittain valtakunnallisestikin. Haastattelut on toteutettu nauhoittamisen ja kirjaamisen yhdistelmänä, joka on ollut selkeä toimintatapa aineiston saamiseksi talteen. Ennen haastatteluja on kaikkiin henkilökohtaisesti haastateltuihin otettu yhteyttä puhelimitse tai käyty tapaamassa heitä työpaikalla ja pyydetty heiltä suostumusta haastatteluun.

Haastateltava	Työkokemus vuosina	Organisaatio ja toimenkuva
Petri Kylmänen	yli 20 v.	Helsingin terveystalvakeskus Päihdehoidon koordinaattori
Ann-Marie Suvisaari	yli 20 v.	Laurea-ammattikorkeakoulu Hoitotyön lehtori
Anna Smeds	alle 10 v.	Helsingin sosiaalityövirasto Sosiaalityöntekijä
Jari Aarnio	yli 30 v.	Helsingin poliisilaitos Rikosylikomisario
Marko Forss	alle 20 v.	Helsingin poliisilaitos Ylikonstaapeli

Taulukko 1. Yhteenvedo haastateltavien perustiedoista

3.2 Yksilöhaastattelut

Hirsjärven ym. (2008) mukaan haastattelu on viime kädessä kysymysten esittämistä ja vastausten saamista. Olennaista on löytää oikea tasapaino kahden seikan välille. Toisaalta teema-alueita ja kysymysmuotojakin tulisi hahmotella niin pitkälle, että turvataan tarvittavan tiedon saanti; teema-alueilla olisi varmistettava haastattelun aikaisen keskustelun kohdistaminen todella oikeisiin ja ongelmien kannalta keskeisiin asioihin. Toisaalta haastattelijalle tulisi jättää joustavaa liikkumisvaraa tilanneratkaisujen tekoon. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 102-103).

Tässä opinnäytetyössä haastattelutilanteet ovat olleet hyvin vapaita ja ne ovat muistuttaneet hieman enemmän keskustelua, jota on ohjannut ennalta laadittu ja mukana ollut haastattelu-runko.

3.3 Ryhmähaastattelu

Ryhmähaastattelulla on Hirsjärvi & Hurmeen (2008, 61) mukaan erityinen merkitys silloin, kun halutaan selvittää, miten henkilöt muodostavat yhteisen kannan johonkin ajankohtaiseen kysymykseen. Ryhmähaastattelulla saadaan nopeasti tietoa samanaikaisesti usealta vastaajalta ja monet pitävät sitä helpompana menetelmänä kuin yksilöhaastattelua. Alasuutarin (2011) mukaan ryhmäkeskustelu on hyvä aineistonkeruumuoto siksi, että asia punnitaan monelta näkökannalta ja keskustelun avulla voidaan tuottaa erilaisia diskursseja, joiden puitteissa ihmiset asiaa käsittelevät. Tutkimusaineistona ryhmäkeskustelun arvokkuus perustuu siihen, että se saa keskusteluun osallistuvat puhumaan asioita, jotka jäävät itsestäänselvyyksinä tai muista syistä keskustelun ulkopuolelle. Kun puhutaan asioista, joista ei yleensä puhuta, syntyy kiinnostavaa aineistoa. (Alasuutari 2011, 155.) Opinnäytetyössä on käytetty täsmäryhmähaastattelua, joita käytetään Hirsjärven & Hurmeen (2008, 62) mukaan silloin kun tarkoituksena on kehittää uusia ideoita, paljastaa kuluttajien tarpeita tai asentaa tai kehittää uusia palveluja.

Ryhmäkeskustelu on järjestetty Laurea -ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille. Tarkoituksena ryhmäkeskustelussa on ollut tuottaa aineistoa, jossa toimijoina on ollut luonnollinen ryhmä ja osallistujat ovat saaneet soveltaa siinä arkielämästä tuttua ryhmän vuorovaikutustilanteen kehystä. Alasuutarin (2011, 151-152) mukaan tällaisessa tilanteessa keskustelu kiertyy sen ympärille, mikä yksilöille on yhteistä ryhmän jäsenenä, kun taas yksilölliset eroavaisuudet ja subjektiiviset henkilökohtaiset tuntemukset suodattuvat pois. Keskustelu ei jää vain kysymys - vastaus -peliksi vaan ryhmän jäsenet alkavat kysellä asioita toisiltaan, pohtia ryhmälle ominaista suhtautumistapaa ja ehkä kiistellä tulkinnoista.

Yksilö- ja ryhmähaastatteluissa käytettyyn kysymysrunkoon on sisältynyt kymmenen (10) haastattelua ohjaava kysymystä:

1. Kuinka sidosryhmäyhteistyö toimii preventiivisessä huumetyössä poliisihallinnon, sosiaali- ja terveyspalveluiden työelämän ja koulutuksen välillä?
2. Millaisia hyviä tai huonoja puolia sidosryhmäyhteistyössä?
3. Kehitysehdotuksia sidosryhmäyhteistyön lisäämiseksi?
4. Olisiko sosiaali- ja terveyspalveluiden koulutusvaiheessa tarvetta lisätä preventiiviseen huumetyöhön liittyvää koulutusta?

5. Jos koulutustarvetta tulisi lisätä preventiivisessä huumetyössä niin mihin asioihin sitä tulisi painottaa?
6. Missä vaiheessa koulutusta preventiivinen huumetyö tulisi ottaa osaksi opetusta?
7. Millaista koulutuksen tulisi olla?
8. Kuinka sosiaali- ja terveystieteiden sekä työelämä sekä poliisihallinto saataisiin mahdollisesti mukaan koulutukseen?
9. Kuinka tärkeänä pitää preventiivistä huumetyötä ja sidosryhmäyhteistyön lisäämistä?
10. Voisiko preventiivisessä huumetyössä sidosryhmäyhteistyön ja koulutuksen lisäämisellä vaikuttaa huumausaineista johtuvien ongelmien vähenemiseen?

Aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen tutustuttuani ja teoreettisessa viitekehyksessä mainitse-miini keskeisiin käsitteisiin perehdyttyäni päädyin laatimaan seuraavat kolme (3) teemaa:

1. Sidoryhmäyhteistyö ja verkostot työelämässä
2. Koulutuksen tarpeellisuus, haasteet ja kehittämisideat
3. Sidoryhmien sitouttaminen ja yhteistyön lisäämisen tärkeys

Ensimmäiseen teemaan liittyvät haastattelukysymykset 1-3. Käsitteitä preventiivisen huume-työn koulutuksesta pyrin selvittämään kysymyksillä 4-7 ja 10. Kolmatta teemaa käsitellään ky-symyksillä 8 ja 9.

3.4 Aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko

Haastattelujen jälkeen tehtiin kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko, jota pidetään tutkimuksen ydinasiaina. Haastatteluista saatua aineistoa voidaan analysoida eri tavoin ja analyysitapojenvalinta ei määräydy mekaanisesti jonkin säännön mukaan (Hirsjärvi ym. 2010, 221-223).

Alasuutari (2011, 83) toteaa, että teoreettinen viitekehys määrää sen, millainen aineisto kan-nattaa kerätä ja millaista menetelmää sen analyysissa käyttää. Aineiston keräämisen jälkeen on analyysiin ryhdyttävä heti. Tällöin aineisto vielä inspiroi tutkijaa ja sitä voidaan täydentää sekä selventää helposti tarvittaessa (Hirsjärvi ym. 2010, 223).

Opinnäytetyössä on ollut tärkeintä haastattelujen sisältö, minkä vuoksi materiaalin litteroin-nissa on käytetty menetelmää, jossa on pyritty löytämään teemaan kuuluvat asiakokonaisuu-det. Kyseistä menetelmää käyttämällä on opinnäytetyössä pystytty tavoittamaan haastattelu-jen olennainen sisältö, saamaan selkeä kuva saadusta aineistosta ja löytämään yhteydet tut-kimusongelmaan. Haastattelut toteutettiin nauhoittamalla sekä kirjaamalla haastateltujen vastaukset. Seuraavaksi nauhoitukset purettiin ja vastaukset ryhmiteltiin kysymysten mukai-sesti teemoihin.

Haastatteluja käytettiin tärkeänä informatiivisena tiedonlähteenä ja tällöin pyrkimyksenä on päätyä onnistuneisiin tulkintoihin, koska saatua aineistoa voidaan tulkita monin tavoin ja eri näkökulmista. "Onnistuneen tulkinnan avainkriteerit ovat siinä, että myös lukija, joka omak-suun saman näkökulman kuin tutkija, voi löytää tekstistä ne asiat jotka tutkijakin löysi, riip-pumatta siitä onko hän näkökulmasta samaa mieltä vai ei" (Hirsjärvi & Hurme 2008, 151). Haastatteluista on pyritty tekemään tulkintaa koko prosessin ajan. Tällöin on voitu alusta läh-tien tehdä niihin kuuluvista havainnoista ja haastatteluista tulkintoja, joiden varassa on ollut tarkoituksenmukaista jatkaa opinnäytetyötä.

4 Tutkimustuloksia

Seuraavassa osiossa esitetään haastattelututkimuksen tuloksia. Teemoittain jaetut vastaukset antavat lukijalle kuvaa monialaisen osaamisverkoston toimivuudesta preventiivisessä huume-työssä; sen vaikeuksista, kehittämisen haasteista sekä tulevaisuuden mahdollisuuksista. Haas-tattelujen kautta esiin nousevat myös ne seikat, joita haastateltavat ovat pitäneet tärkeinä kehitettäessä mahdollisia uusia preventiivisen huume-työn koulutusmalleja hoitotyön opinto-kokonaisuuksiin. Haastattelutulosten esittelyn yhteydessä olevat suorat lainaukset puheesta on kirjoitettu kursivilla.

4.1 Sidosryhmäyhteistyö ja verkostot työelämässä

Verkostot preventiivisessä huume-työssä poliisihallinnon, sosiaali- ja terveystalvueluiden työ-elämän sekä -koulutuksen välillä nähtiin jokseenkin toimivana, mutta hajanaisena toiminta-kenttänä. Työelämässä se toimii haastattelujen mukaan hyvin, koska asiakasryhminä on pal-jon samoja henkilöitä ja kollegiaalisella tasolla halutaan tehdä yhteistyötä aina, kun siihen on lain antamien puitteissa mahdollisuus. Haastateltavat painottivat kuitenkin, että parantamis-ta sekä haasteita sidosryhmäyhteistyön toiminnan osalta riittää nyt ja tulevaisuudessa. On-gelmia esiintyy mm. tiedon välittämisessä eri viranomaisten välillä, yhteistyötoimintojen ra-kentumisena henkilöiden varaan ilman valmiita struktuureja sekä sopivien koulutusmallien puuttumisen vuoksi. *"Sosiaaliviranomaisten ja poliisin välillä tieto ei välttämättä kulje oi-kein hyvin ja tuntuu ettei kaikkea tarvittavaa tietoa saada"*.

Erilaisia toimintoja ohjaavat lainsäädännöt, asetukset sekä määräykset ja ohjeet työelämässä tuovat mukanaan sen, että eri sidosryhmäyhteistyön toimijaosapuolet eivät voi haastateltavi-en mielestä välttämättä kohdentaa toimintojaan oikein preventiivisessä huume-työssä, vaan aikaa tuhlaantuu turhaan pykäläviidakossa seikkailuun, vaikka halu auttamiseen ja yhteistyön tekemiseen olisi suuri. Verkostojen rakentuminen tiettyjen henkilöiden varaan on johtanut osaltaan siihen, että tietyt preventiivisen huume-työn yhteistyön toiminnot ovat loppuneet tai

ainakin hiipuneet, jos toimintaa koordinoiva henkilö on siirtynyt toisenlaisiin tehtäviin. Henkilön siirtyminen muualle on aiheuttanut jopa koko verkoston kaatumisen, koska minkäänlaista valmista mallia ei ole toiminnan jatkumiseksi rakennettu. *”Tarvittaisiin struktuuri joka toimii ja ei haittaa vaikka henkilöt vaihtuvat”*. Tulevaisuudessa sidosryhmäyhteistyön toimintamalleissa ja niiden kehittämisessä preventiivisessä huumetyön osalta on uusia haasteita ja eräässä haastattelussa todettiin nyt tarvittavan jonkinlaista laukaisevaa tekijää, ettei preventiivinen huumetyö ja erityisesti sidosryhmäyhteistyö sen osalta hiipuisi pois. Helsingissä terveyskeskuksen ja sosiaalitoimen yhdistyminen tulee muokkaamaan yhteistyökenttää, sillä muutos jo itsessään tuo suuria mullistuksia kahden suuren viraston yhdistyessä. Muutoksella pyritään vähentämään mm. päällekkäisyyksiä työtehtävien hoidossa sekä samanaikaisesti tehostamaan palveluja niin, että asiakkaat saisivat nopeasti oikeaa palvelua tarvitsematta hakeutua useampaan paikkaan apua saamaan.

”Ajatuksena olisi tulevaisuudessa ettei tehtäisi päällekkäisiä töitä ja juoksutettaisi asiakasta paikasta toiseen”. Suuren virastouudistuksen aikana sidosryhmäyhteistyö preventiivisessä huumetyössä voi hieman hakea paikkaansa ja toteutustapojaan, mutta toisaalta se tuo paljon myös uusia mahdollisuuksia ja toivottavasti toimii hyvänä alkuna uudelle yhteistyölle

Yhden haastateltavan mukaan sidosryhmäyhteistyön sisältöön voitaisiin tuoda yhtenä osana vierailut yhteistyötahojen luona. *”Vierailut ja tutustutaan toisten työpaikkoihin, mitä tehdään, mitä tapahtuu. Saataisiin harhakäsitykset pois”*. Tällä tavoin voitaisiin rikkoa vakiintuneita käsityksiä siitä mitä toiset oikeasti tekevät ja samalla tulisivat tutuiksi samaa työtä tekevät henkilöt. Yhteisten kurssitusten ja projektien järjestäminen tiettyjen aihepiirien ympärille nähtäisiin myös hyvänä moniammatillisen osaamisverkon kehittämistoimenpiteenä. Kurssitusten ja erilaisten projektien kautta voitaisiin yhteistyöhön ottaa mukaan myös korkeakouluja tai yliopistoja, jolloin voitaisiin tarjota uusinta tietoa preventiivisestä huumetyöstä opiskelijoille. Ajantasaisen ja jatkuvasti päivitettävän tiedon avulla oppilaitokset voisivat tarjota opiskelijoilleen opintokokonaisuuksia, jotka vastaisivat työelämän tarpeita.

4.2 Koulutuksen tarpeellisuus, haasteet ja kehittämisideat

Haastateltujen mielestä koulutuksen kannalta preventiivisessä huumetyössä suurimpia haasteita on sosiaali- ja terveysalan koulutuksessa saatavan koulutuksen kirjavuus ja sen vastaimattomuus tietyiltä osin työelämän muuttuviin tarpeisiin. *”Koulutukset irrallisia ja ne eivät kosketa työelämää”*. Opetusministeriössä on vuonna 2006 määritelty päihdetyön opetuksen minimisisällöt, mutta käytäntöjä siitä kuinka opetus on oppilaitoksissa järjestetty, ei valvota millään tavoin. Sosiaali- ja terveyspalvelujen työelämässä tilanne voi mennä niin, että koulutukset kilpailutetaan ja ostetaan ulkopuolisilta tahoilta useammiksi vuosiksi ja tällöin koulutuksia ei välttämättä kehitetä muuttuvien tilanteiden mukaan ja näin ollen ne eivät vastaa nykyaikana nopeasti muuttuvan työelämän tarpeita. Ongelmaan on kuitenkin herätty jo aina-

kin Helsingin terveysasemilla, jossa annettavaa työpaikkakoulutusta on kehitetty yksilöllisempään suuntaan. Ideana on, että työntekijä voi valita isosta tarjonnasta erilaisia yleisiä kursseja ja niiden jälkeen pyritään yksilöllisempään koulutukseen, joka määräytyy työpaikalla tehtävän työn mukaan. Näin oikeaa tietoa pyritään ”jalkauttamaan” mahdollisimman paljon sinne minne sitä eniten tarvitaan.

Korkeakouluissa annettavaan koulutukseen preventiivisestä huumetyöstä, sekä yliopisto että ammattikorkeakouluissa, nähtiin haastateltavien mielestä lisäämisen sekä kehittämisen tarvetta. *”Kyllä tällaiselle koulutukselle olisi ollut tarvetta ja pitäisi olla paljon enemmän käytännön läheisempää”.*

Koulutus on haastateltavien mukaan ollut hyvin hajanaista, liian teoriapohjaista ja osittain vanhentunutta. Liian teoriapohjaisella koulutuksella haastateltavat tarkoittivat sitä, että huumausaineita ja niiden vaikutuksia kyllä käydään luennoilla tai oppitunneilla läpi teoreettisella tasolla, mutta mitään konkreettista kuten esimerkiksi erilaisten tapausten käsittelyä, ei juuri ole. Haastateltujen mukaan ei ole riittävästi opiskella vain erilaisia huumausaineita tai käyttötapoja luennoilla vaan heidän mielestään olisi tärkeää opetella konkreettisten esimerkkien avulla tunnistamaan huumausaineiden käyttöön liittyviä tekijöitä. Hoitotyön opiskelijoiden ryhmähaastattelussa esiin nousseita seikkoja lisäämisen tarpeen perusteista olivat ne, että koulutusta tarvitaan, koska huumeiden käytöstä johtuvat asiakkaiden ongelmat ovat lisääntyneet ja ne näkyvät ja vaikuttavat työntekoon sekä sosiaali- että terveydenhoidon puolella yhä enemmän. *”Ongelma on jotenkin lisääntynyt ja tullut näkyvämmäksi”.*

Yhtenä erityispiirteenä nähtiin erityisesti nuorten määrän lisääntyminen sairaanhoito ja tukipalveluja tarvitsevien joukossa huumeiden käytön vuoksi. Yliopistossa sosiaalialan tutkinnon suorittaneen haastateltavan mukaan sosiaalialan koulutuksessa yliopistossa keskityttiin paljon erilaisiin tilastotieteiseen sekä kvantitatiivisiin ja kvalitatiivisiin menetelmiin, mutta takalalle koulutuksessa jäivät asiakastyö ja käytännönmallit.

Preventiivisen huumetyön koulutuksen toivottaisiin olevan hyvin käytännönläheistä ja kouluttajina olisi haastateltavien mukaan hyvä olla henkilöitä niin poliisin sekä terveys- ja sosiaalipuolen edustajistoa. *”Jos koulutusta olisi niin sen pitäisi olla mahdollisimman käytännönläheistä”.* Tärkeänä pidettiin myös sitä, että kouluttajat olisivat kliinisen työn osaajia eli heillä olisi hyvä ja ajantasainen käytännönkokemus siitä mitä huumetyö oikeasti on. Yhden haastateltavan mukaan kokemusasiantuntijoiden eli entisten huumausaineiden käyttäjien vierailut voisivat olla myös hyviä, koska tuolloin saataisiin näkökulmaa avun tarvitsijoiden puolelta ja opiskelijat saataisiin huomaamaan, että kaikki on mahdollista ja konkretian kautta asia tulisi hieman lähemmäksi opiskelijaa.

Opintoihin toivottaisiin haastateltavien mukaan perusasioita eli nähtäisiin erilaisia huumausaineita, käyttötapoja sekä -välineitä, opeteltaisiin tunnistamaan ulkoisia merkkejä käytöstä ja kerrottaisiin huumeiden vaikutuksista henkilöiden käyttäytymiseen. Näiden lisäksi olisi hyvä käsitellä hoitoonohjaus- sekä kuntoutusmahdollisuuksia ja perustaitoja siihen kuinka kohdata potilas erilaisissa tilanteissa sekä olosuhteissa.

Tärkeänä haastateltavat pitivät myös heidän työntekoaan koskevien lakien ja asetusten läpi käymistä. Opintoihin kuuluisivat muun muuassa hoitotyöntekijöitä velvoittavat juridiset seikat kuten esimerkiksi salassapitosäännökset, lakien vaikuttavuus sidosryhmäyhteistyöhön ja millaiset lait vaikuttavat tilanteissa, joissa joudutaan mahdollisesti puolustautumaan väkivallalta tai sen uhalta. Useassa haastattelussa nousi juuri viimeksi mainittu väkivallalta ja sen uhka esiin ja niihin varautumiseen toivottiin koulutusta. Haastateltujen mukaan tilanteet ovat muuttuneet yhä tiukemmiksi ja usein voi olla tilanteita, joissa joudutaan olemaan yksin aggressiivisen henkilön kanssa. Tämän vuoksi itsepuolustuksen perusteiden tai muiden turvallisuutta parantavien toimintatapojen oppiminen nähtiin tärkeäksi. *”Tietoa siitä mitä saat tehdä, mitä et saa tehdä ja jokamiehen kiinniottoikeudet yms.”*

Haastateltavien mukaan opinnoista voitaisiin kokonaisuudessaan käyttää esimerkiksi termejä ”yhteinen turvallisuus” tai ”arjen turvallisuus” ja opintojen vetäjinä olisivat korkeakoulujen lehtorit yhteistoiminnassa poliisin ja sosiaali- ja terveystieteiden edustajien kanssa tarvittavilta osin. Opinnot järjestettäisiin projektiluontoisena jatkumona, joka alkaisi perusopinnot jälkeen ja jatkuisi koulutusohjelman loppuun asti. Ennen ensimmäistä työharjoittelua käytäisiin läpi perusasioita kuten faktatietoa huumeista, menetelmiä työhön, laajaa näkemystä ihmisen hyvinvoinnista ja esimerkkitapausten avulla kerrottaisiin työelämässä mahdollisesti vastaan tulevista tapauksista.

4.3 Sidoryhmien sitouttaminen ja yhteistyön lisääminen

Turvallisuuden lisäämisen koulutuksen näkökulmasta haastateltavat näkivät poliisin olevan toimiva yhteistyökumppani. Poliisi voisi tuoda yhteistyöhön sen osa-alueen missä heidän ammattitaitonsa tulisi esille ja he voisivat kouluttaa ns. arjen turvallisuutta. *”Tämä olisi sellainen juttu jossa poliisi voisi toimia sekä osallistua ja ottaa tällaisia vastuuta koulutuksesta, että pystyy kertomaan casejen kautta kertoa salassapitovelvollisuuksista tai oikeuksista tai mihin voi ilmoittaa mitä näkee tai kokee. Jos sairaanhoitaja kokee itsensä kohdistuvaa väkivallan uhkaa tai uhkauksia jossain tai hänen lähipiiriinsä kohdistuu uhkauksia kun selvitelään perheitä ja muuta”*.

Poliisi voisi olla koulutuksessa mukana ottamassa vastuuta osa-alueista, joissa voitaisiin käydä läpi erilaisten tapausesimerkkien kautta miten menetellä erilaisissa tilanteissa, jotka liittyvät

huumausaineisiin. Koulutuksissa voitaisiin kertoa mm. salassapitovelvollisuuksista - ja oikeuksista, miten menetellä aggressiivisen asiakkaan kanssa tai kuinka menetellä jos hoitajaan tai hänen läheisiinsä kohdistuu väkivaltaa tai sen uhkaa. Tärkeintä yhden haastattelun poliisin mukaan olisi tuoda opiskelijoille esille se millaiseen maailmaan he ovat astumassa ja koulutuksen tärkein asia olisikin saada heille parhaat tiedolliset ja taidolliset valmiudet pärjätä työelämässä. *”Poliisina näkee sen, että tavallaan painopiste olisi juuri työelämään menevät ihmiset tai juuri työelämän aloittaneet”.*

5 Johtopäätökset

Tekemieni haastatteluiden perusteella preventiivisen huumetyön koulutukselle Laurea-ammattikorkeakoulun hoitotyön ohjelmassa olisi tarvetta. Preventiivisen huumetyön koulutuksen sisällöllisinä toiveina olivat opintojen selkeys, johdonmukaisuus ja realismi siltä osin, että asiat vastaavat työpaikoilla mahdollisesti kohdattavia tilanteita. Mahdollisten opintojen opetuksesta vastaaviksi toivottiin muuan muuassa kliinisen työn osaajia eli henkilöitä, jotka ovat tekemisissä huumeiden käyttäjien kanssa erilaisissa työtehtävissä ja edustavat monialaista osaamista. Preventiivisen huumetyön koulutuksessa sekä verkostotoiminnassa on kuitenkin vielä paljon haasteita. Haasteet voivat olla rakenteellisia, mistä osoituksena on esimerkiksi valmiiden struktuurien puute tai sisällöllisiä, jota kuvaa koulutuksen hajanaisuus, liiallinen teoreettisuus, osittainen tiedon vanhentuminen ja sen vastaamattomuus työelämän yhä nopeammin muuttuviin tarpeisiin.

Työelämän verkostotoiminnassa henkilöiden vaihtuminen tuo toiminnalle omat vaikeutensa. Tähän liittyy myös Alvin Toflerin (Tanskanen & Nenonen (toim.), 2009) ajatus siitä, että nykyajan työelämä on työntekijöille vaativaa ja työelämän murros on ollut monin tavoin niin suuri, että hän on nimittänyt muutosta kolmanneksi aalloksi, ihmiskunnan kolmanneksi suureksi kehitysprosessiksi. Globalisaatio ja informaatioteknologia ovat tällä hetkellä vallitsevia megatrendejä markkinaehtoistumisen ja tuottavuuden kehittämisen rinnalla, jotka vaikuttavat työelämän kehitykseen. Nyt eletään kahden kasvukauden välistä teknologiavallankumousta, jota ohjaavat informaatio- ja viestintäteknologiset innovaatiot.

(Tanskanen & Nenonen (toim.) 2009, 45.)

Vaikuttaa siltä, että työelämässä sidosryhmäyhteistyön toiminta ei aina kohdistu oleelliseen, vaan voimavarat tuhlautuvat muuttuvien lakien ja asetusten seuraamiseen - esimerkiksi salassapitosäännösten osalta - eli niin sanotusti pykäviidakossa seikkailuun.

Haastavuutta lisää myös se, että tämän lisäksi Collin ym. (2010) mukaan tarvitaan varsinaisen substanssiosaamisen lisäksi lähes kaikilla ammattialoilla ja työtehtävissä erilaisia yleisiä taitoja, kuten sosiaalisia taitoja, kommunikaatiota ja tietotekniikan osaamista. Nopeasti muuttu-

vien tilanteiden vuoksi yhä tärkeämpinä työntekijöiden ominaisuuksina pidetään elinikäisen oppimisen taitoja, kykyä sopeutua muutoksiin sekä mahdollisesti jopa tuottaa niitä (Collin 2010, 79.)

Työelämän verkostotoiminnalle on olemassa malleja, mutta ne eivät ole kaikkien tiedossa ja toisaalta verkostotoiminnasta ja siihen liittyvistä malleista ei ole hyötyä, jos työelämästä puuttuvat valmiit ja voimassaolevat struktuurit verkostotoiminnan toteuttamiselle. Hyödyllistä saattaisi olla tehtyjen käytänteiden kirjaaminen ja saattaminen työelämän toimijoiden tietoon. Toisin sanoen, se mitä on jo tehty, olisi hyödyllistä saattaa tiedoksi kaikille verkoston osapuolille.

Poliisihallinnossa sidosryhmäyhteistyö ja verkostoituminen nähdään tärkeäksi toiminnaksi, jonka jatkamiselle on tarvetta. Yhteiskunnan muuttuminen, eri toimijoiden väliset riippuvuus-suhteet sekä asioiden muuttuminen yhä vaikeammin hallittaviksi on johtanut poliisihallinnossa poikkihallinnollisen yhteistyön ja verkostoitumisen lisääntymiseen. Turvallisuuden ylläpitämistä ei voida enää katsoa kuuluvaksi vain poliisille vaan siitä huolehtiminen on nykypäivän Suomessa yhteinen asia, jossa eri toimijat kohtaavat erilaisissa verkostoissa. Haastatteluissakin esiin tulleen ajatuksen mukaan poliisi ei voi kuitenkaan toimia ainoastaan ohjaavana voimana vaan tärkeää verkostojen toiminnassa on vastavuoroisuus. Tätä taustaa vasten näen, että poliisihallinnon edustajia olisi hyvä ottaa mahdollisesti preventiivisen huumetyön koulutuksiin mukaan, jolloin poliisi voisi omalta osaltaan auttaa muita organisaatioita ja yhteiskumppaneita. Vastavuoroisesti poliisissakin opittaisiin paremmin tuntemaan eri organisaatioiden tavoitteita ja toimintaympäristöjä.

Sosiaali- ja terveysalalla nähdään moniammatillinen verkostoituminen käytössä olevana sekä nopeasti yleistyvänä työmuotona. Toimintaa vauhdittaa myös se, että lainsäädännössä edellytetään eri hallinnonaloilta ja muilta toimijoilta laajaa yhteistyötä. Sosiaali- ja terveysalalla on ollut hankkeita, joissa on kehitetty huumausaineiden käyttäjien palveluissa tarvittavaa osaamista ja toimitsijoiden yhteistyötä. Hankkeiden loppuraporttien mukaan niissä onnistuttiin luomaan yhteistyösuhteita ja havainnointiin, että foorumeissa ja koulutuksissa saatu tutkimus- ja kokemustieto rohkaisi sekä antoi uusia malleja huumeiden käyttäjien kanssa toimiville henkilöille.

Molemmissa hallinnonaloissa sekä poliisissa että sosiaali- ja terveysalalla painotetaan tällä hetkellä verkostojen tärkeyttä työelämän taitoja kehitettäessä ja tehokkuuden lisäämisessä. Haastatteluista tuli kuitenkin kuva, että preventiivinen huumetyö ja siihen liittyvien verkostojen toiminta voivat hiipua pois, ellei saada aikaiseksi valmiita struktuureja tai selkeitä koulutuksen malleja. Mielestäni tämä vaikuttaa hieman erikoiselta, sillä uskoakseni alati lisääntyvän huumausaineidenkäytön luulisi seurauksineen olevan riittävä peruste preventiiviselle huumetyölle sidosryhmäyhteistyön yhtenä muotona. Verkostot preventiivisessä huumetyössä

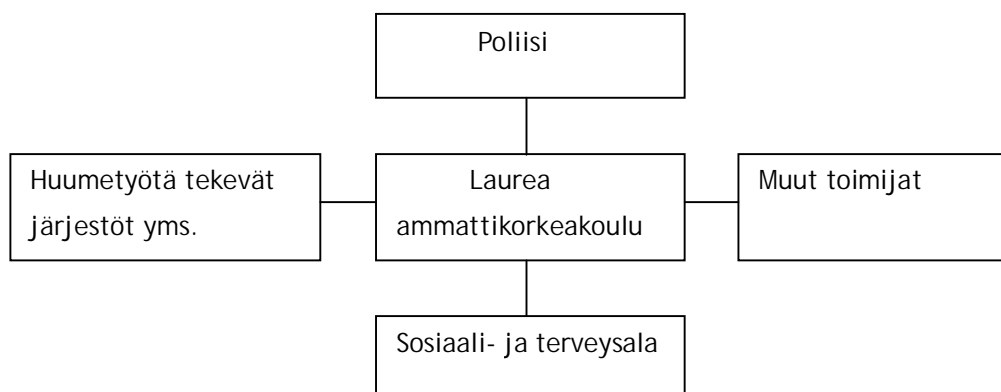
poliisihallinnon, sosiaali- ja terveystalveluiden työelämän sekä -koulutuksen välillä nähtiin jokseenkin toimivana, mutta hajanaisena toimintakenttänä. Työelämässä verkostot eri ammattiryhmien välillä toimivat haastatteluiden mukaan melko hyvin, koska asiakasryhminä on paljon samoja henkilöitä ja kollegiaalisella tasolla halutaan tehdä yhteistyötä aina, kun siihen on lakeja noudattaen mahdollisuus. Valitettavasti juuri lait, asetukset ja määräykset rajoittavat verkostojen toimintaa ja aikaa usein hukataan turhaan pykäläviidakossa seikkailuun, vaikka halu auttamiseen ja yhteistyöhön olisi haastattelujen mukaan suuri. Lainsäätäjän tarkoituksena on tuskin ollut toiminnan vaikeuttaminen eri toimijoiden välillä, mutta herää kysymys tarvittaisiinko jonkinlaista lainsäädännöllistä uudistusta, jotta toimintaa voitaisiin kehittää. Verkostojen toimintaa voidaan kuitenkin kehittää myös ilman lainsäädännöllisiä uudistuksia ja tällöin mukaan olisi hyvä ottaa vierailut yhteistyötahojen luona. Haastatteluissa tuli esiin, että tällä tavoin voitaisiin rikkoa vakiintuneita käsityksiä siitä mitä toiset oikeasti tekevät ja samalla tulisivat tutuiksi samaa työtä tekevät henkilöt.

Yhteisten kurssitusten ja projektien järjestäminen tiettyjen aihepiirien ympärille nähtiin haastatteluissa myös hyvänä moniammatillisen osaamisverkon kehittämistoimenpiteenä. Kurssitusten ja erilaisten projektien kautta voitaisiin yhteistyöhön ottaa mukaan myös korkeakouluja tai yliopistoja, jolloin voitaisiin tarjota uusinta tietoa preventiivisestä huumetyöstä opiskelijoille. Ajantasaisen ja jatkuvasti päivitettävän tiedon avulla oppilaitokset voisivat tarjota opiskelijoilleen opintokokonaisuuksia, jotka vastaisivat työelämän tarpeita. Johtopäätöksenä näistä kehittämistarpeista näen, että preventiivisen huumetyön koulutuksen sekä toiminnan kehittämisen kannalta tärkeää olisi monialaisen yhteistyön toimivuus sekä sen kautta syntyvän tiedon siirtäminen eteenpäin koulutuksia kehittäessä.

Koulutuksen osalta haasteita näyttää liittyvän koulutuksen hajanaisuuteen ja kohdentamiseen oikeille kohderyhmille. Tällä hetkellä preventiivisen huumetyön puutetta on paikattu lisäkoulutuksilla työpaikoilla, mikä ei ole aina osoittautunut oikeaksi ratkaisuksi ja tarvetta koulutussisältöjen ajankohtaisuuden arvioinnille on. Tällaista taustaa vasten näen, että preventiivisen huumetyön koulutuksessa on kehittämisen tarpeita ja pidän tärkeänä, että sitä kehitettäessä huomioitaisiin monialaisten osaamisverkostojen mahdollisuudet opintokokonaisuuksia suunniteltaessa. Tätä tukee myös Hietasen (Tanskanen & Nenonen, 2009) ajatus koulutuksen uusista toimintastrategioista. Heidän mukaansa koulutuksessa asiakaslähtöinen, yksilöllinen ja joustava koulutus edellyttää uutta toimintastrategiaa - siis verkostoajattelua ja haasteena on siirtyä tulevaisuudessa tiedon opettamisesta taitojen oppimiseen. (Tanskanen & Nenonen 2009, 48.)

Mielestäni Laurea-ammattikorkeakoulu voisi toimia edellä kävijänä preventiivisen huumetyön koulutusta tarjoavan oppilaitoksena. Haastattelujen perusteella hoitoalalla huumeiden sekä niihin liittyvien lieveilmiöiden lisääntyminen on tuonut mukanaan kasvavaa turvattomuuden tunnetta työpaikoille. Hoitotyötä tekevän ei pitäisi kuitenkaan joutua pelkäämään oman tur-

vallisuutensa puolesta työtä tehdessään ja näen siksi tarpeelliseksi preventiivisen huumetyön koulutuksen kehittämisen vastaamaan työelämän tarpeita hoitotyön koulutusohjelmassa. Järjestetyssä ryhmähaastattelussa hoitotyön opiskelijoille omia havaintojani tuki ryhmän jäsenten toteamukset, että tällaista koulutusta tarvittaisiin ja sen toteuttaminen olisi tärkeää monialaisen osaamisverkoston avulla, jolla voitaisiin esittää mahdollisen koulutuksen koordinoivia, niin valitsisin koordinoivan verkon:

Kuvio 3 Preventiivisen huumetyön koulutuksen koordinaatioverkosto

Preventiivisen huumetyön koulutuksen osaamisverkon koordinoijana toimisi Laurea-ammattikorkeakoulu, joka vastaisi opintojen järjestämisestä, varsinaisen opetustyön tekisivät pääasiallisesti haastatteluissa esiin tulleet asiantuntijat. Laurea-ammattikorkeakoulun apulaisrehtori Maarit Fränti (M.Fränti, 13.8.2012) mainitsi, että opiskelijoille voitaisiin tarjota osittain profiloitua koulutusta preventiivisen huumetyön osalta. Tämä tarkoittaisi sitä, että kaikille opiskelijoille pyritäisiin antamaan koulutusta tilanteista, joita he voivat joutua kohtaamaan jo harjoitteluvaiheessa tai viimeistään työelämässä. Preventiivisen huumetyön opin-
tojaksoista voitaisiin käyttää esimerkiksi nimeä "arjen turvallisuus" tai "yhteinen turvallisuus", jota haastateltavat ehdottivat nimeksi ja seuraavat seikat tulisi huomioida koulutusta järjestettäessä:

➤ Kouluttajat

- Laurea-ammattikorkeakoulun lehtorit
- Poliisin edustajat
- Sosiaali- ja terveysalan edustajat
- Kokemusasiantuntijat (entiset huumeidenkäyttäjät yms.)
- Huumetyötä tekevät järjestöt yms.

- Opetuksen sisällöt:
 - Käytännönläheistä, konkreettisia tapausesimerkkejä
 - Perustietoa huumeista: ulkonäkö, käyttötavat ja -välineet
 - Huumeiden vaikutukset henkilön käyttäytymiseen
 - Hoitoonohjaus ja - kuntoutus mahdollisuudet
 - Hoitotyöhön vaikuttavat lait ja asetukset yms.
 - Salassapitosäännökset ja niiden vaikutus toimintaan
 - Mahdollisesti itsepuolustusta
 - Jokamiehen kiinniotto-oikeudet
- Opintojen kesto:
 - Projektiluontoinen jatkumo
 - Aloitus hoitotyön perusopintojen jälkeen
 - Ennen 1 harjoittelua perusasioita ja sen jälkeen lisää

Nämä edellä mainitut seikat nousivat haastatteluissa esiin ja ennen opinnäytetyön aloittamista listasin itsekin samansuuntaisia ajatuksia mahdollisen preventiivisen huumetyön koulutuksen sisällöstä. Tällaisen opintojakson tai - projektin aloittaminen voi olla kuitenkin vaikeaa sisällyttää hoitotyön koulutusohjelmaan, koska opetussuunnitelmassa ei ole juuri mahdollisuuksia muutoksiin apulaisrehtori Fräntin (M.Fränti, 13.8.2012) mukaan. Hoitotyön osalta opetussuunnitelmat ovat täynnä ja jos niihin laitetaan jotain uutta, niin aikaisemmin tarjottuja opintoja joudutaan poistamaan niiden tieltä. Uskoisin kuitenkin, että tarvetta monialaisten osaamisverkostojen toteuttamalle preventiivisen huumetyön opetukselle olisi tarvetta jo peruskoulutusvaiheessa. Tarvittaessa opintoja voitaisiin profiloida myöhemmin jatkettavaksi niille opiskelijoille, jotka tarvitsevat niitä omassa työssään tai tarjota koulutusta työelämässä oleville henkilöille avoimen ammattikorkeakoulun kautta.

Lähteet

Kirjallisuuslähteet

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Collin, K., Paloniemi, S., Rasku-Puttonen, H. & Tynjälä, P.(toim.) 2010. Luovuus, oppiminen ja asiantuntijuus. Helsinki: WSOYpro.

Eriksson, K. 2009. Maailma ilman ulkopuolta - Verkostot yhteiskunnallisessa ajatuksessa. Helsinki: Hakapaino Oy

Hakkarainen, K , Lonka, K. & Lipponen, L. 2004. Järki, tunteet ja kulttuuri oppimisen sytyttäjinä. Helsinki: WSOY

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu -teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino

Hirsjärvi, S. , Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy

Honkonen, R. & Muttilainen, V. (toim.) 2012. Poliisin toimintaympäristö. Tampere: Juvenes Print Oy

Immonen, S. & Vuorinen, M. 2005. Kihlakuntaudistus, poliisitoiminta ja turvallisuusyhteistyö. Helsinki: Edita Prima Oy.

Krogars, M. 1995. Verkostolla kriisinhallintaan. Kriisinhallintaprosessit ja niiden kehittäminen kansainvälisiä kriisejä ja suuronnettomuuksia koskevissa esimerkeissä. Vaasa: Ankkurikustannus Oy

Lehtinen, E. & Palonen, T. 1997. Tiedon verkostoituminen -haaste asiantuntijuudelle. Teoksessa Muuttuva asiantuntijuus, 103-120. Toim. Kirjonen, J. , Remes, P. & Eteläpelto, A. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOY.

Stähle, P. & Laento, K. 2000. Strateginen kumppanuus -avain uudistumiskykyyn ja ylivoimaan. Porvoo: WS Bookwell Oy

Tanhua, H. , Virtanen, A. , Knuuti, U. , Leppo, A. & Kotovirta, E. 2011. Huumetilanne Suomessa 2011. Tampere: Juvenes Print - Tampereen yliopistopaino Oy.

Tanskanen, I. & Nenonen, S. (toim.) 2009. Muutos, verkot ja verkostot - Oppivan työyhteisön solmukohdissa. Tampere: Juvenes Print Oy

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi

Virta, S. 2001. Poliisi, turvallisuusyhteistyö ja turvallisuusverkostot. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.

Väitöskirjat, Pro -gradu tutkielmat ja Opinnäytetyöt

Back, P. 2010. Verkostojen toimivuus poliisin määräämissä päihderiippuvuusselvityksissä. Pro gradu - tutkielma. Tampereen yliopisto: Johtamistieteiden laitos. Viitattu 04.05.2012.
<http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu04275.pdf>

Hirvonen, H. 2000. Verkostoilla rikosentorjuntaan - turvallisuustalkoiden toiminnalliset haasteet Vantaalla. Pro gradu -tutkielma. Tampere: Hallintotieteen laitos.

Mäkitalo, O. 2008. Huumevalistus ja sen muunnelmat. Väitöskirja. Oulu: Kasvatustieteiden tiedekunta. Viitattu 10.11.2012.
<http://herkules.oulu.fi/isbn9789514289767/isbn9789514289767.pdf>

Raami, K. , Suutari, J. & Ulmanen, T. 2002. Huumeiden käyttäjä poliisin ja päihdetyöntekijöiden yhteisenä asiakkaana. Opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu Hyvinkää - instituutti

Säynäjärvi, J. 2012. Yrityksiin kohdistuva laitton tiedonhankinta. Opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu: turvallisuusalan koulutusohjelma. Viitattu 05.11.2012
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2012101614446>

Sähköiset lähteet

Finlex 2012. Päihdehuoltolaki 17.1.1986/41. Viitattu 11.11.2012.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860041>

Nuorten huumeidenkäytön ehkäisytoimikunnan mietintö. 2001. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu. Viitattu 10.03.2012.

http://pre20031103.stm.fi/suomi/eho/julkaisut/kommietinto2000_3/luku2.htm

SoleOPS. Laurea-ammattikorkeakoulu, viitattu 15.3.2012

https://soleops.laurea.fi/opsnet/disp/fi/ops_RyhmKuvYht/tab/nop/sea?ryhma=5085099&stack=push

Valtioneuvoston periaatepäätös toimenpideohjelmasta huumausaineiden käytön ja sen aiheuttamien haittojen vähentämiseksi 2012-2015. 2012. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3350-7>, viitattu 10.11.2012

Virèn, L. Kirjallinen kysymys. KK 450/2000 vp. Moniammatillinen yhteistyö ja huumausaineet. Viitattu 03.04.2012.

[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?\\${APPL}=utpkk&\\${BASE}=faktautpkk&\\${THWIDS}=0.31/1353321091_138445&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?${APPL}=utpkk&${BASE}=faktautpkk&${THWIDS}=0.31/1353321091_138445&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)

Artikkelit

Helsingin Uutiset. 4.4.2012. Humalaisten uhkailut pelottavat yhä enemmän.

Julkaisemattomat lähteet

Fränti, M. Henkilökohtainen tiedonanto. 13.8.2012.

Kuviot

Kuvio 1 Opinnäytetyön prosessi alkuperäisen suunnitelman mukaan

Kuvio 2 Yksinkertaisia verkstorakenteita: ketju, verkko ja koordinoiva verkko.

(Back 2010, 29; ks. Krogars 1995, 31.)

Kuvio 3 Preventiivisen huumetyön koulutuksen koordinaatioverkosto

Taulukot

Taulukko 1. Yhteenveto haastateltavien perustiedoista

Liitteet

Liite 1. Tutkimuslupahakemus

Työn tekijä/t: Ari Parviainen (0803280)

Koulutusohjelma/korkeakoulu/yliopisto: Turvallisuusalan koulutusohjelma (Tradenomi)

Ohjaaja/ohjaajat: Tiina Ranta

Työn nimi: Monialaisen osaamisverkoston kehittäminen preventiivisessä huumetyössä (työnimi)

Tavoitteet/tutkimusongelma:

Opinnäytetyön tarkoituksena on pyrkiä tutkimaan ja kehittämään sidosryhmäyhteistyön toimintatapoja poliisin, sosiaali- ja terveystalveta opiskelevien sekä työelämän välillä kohdistuen preventiiviseen huumetyöhön koulutuksen näkökulmasta.

Tarvittavien tietojen / aineistojen määrittely: Ajantasainen kirjallisuus sekä haastattelut, joita ovat:

1. Helsingin poliisin huumerikosyksikön päällikkö Jari Aarnio
2. Helsingin terveystalveta pähdehoidon pääkoordinaattori Petri Kylmänen
3. Laurea-ammattikorkeakoulun lehtori Ann-Marie Suvisaari
4. Laurea-ammattikorkeakoulun Porvoon toimipisteen hoitotyön opiskelijoita (ryhmähaastattelu)
5. Mahdolliset muut opinnäytetyön edetessä tarvittavat asiantuntijahaastattelut

Aikataulu: Opinnäytetyö olisi saatava valmiiksi niin, että opiskelija valmistuu Laurea-ammattikorkeakoulusta viimeistään 31.12.2012.

Liitteet: Jos tarvitaan, toimitamme pyydetyt dokumentit.

Lupa myönnetään.

Espoossa 27.04.2012

Ari Poikola